

Ks. Dariusz Kotecki

UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA w TORUNIU

WYDZIAŁ TEologiczny

KATEDRA BIBLISTYKI

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA, DYDAKTYCZNA I ORGANIZACYJNA KS. PROF. DR. HAB. ROMANA BARTNICKIEGO

Cały dorobek ks. prof. Romana Bartnickiego w trzech wymienionych w tytule zakresach z całym przekonaniem określam jako wybitny i jak najbardziej zasługujący na wyróżnienie.

SYLWETKA KANDYDATA

Ksiądz prof. Roman Bartnicki urodził się 28 lutego 1943 r. w miejscowości Rządza. W latach 1960–1966 studiował w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym św. Jana Chrzyciela w Warszawie. Tam kształtował swoje zainteresowania badawcze, uczęszczając na seminarium naukowe z biblistyki u ks. dr. hab. Kazimierza Romaniuka, pod którego kierunkiem napisał pracę magisterską pt. *Patrystyczna interpretacja terminu 'he ktisis' w Rz 8,19. Studium z historii*

egzegezy. W latach 1968–1972 odbył studia biblijne na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, które uwieńczył uzyskaniem stopnia doktora na podstawie rozprawy *Uroczysty wjazd Chrystusa do Jerozolimy*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Feliksa Gryglewicza. W latach 1972–1975 odbył studia specjalistyczne z biblistyki w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, uwieńczone tytułem „licencjata *in re biblica*”. Studia te przyczyniły się do jeszcze głębszego poznania starożytnych języków biblijnych, metod stosowanych w egzegezie światowej oraz współczesnych języków zachodnioeuropejskich (włoskiego, niemieckiego, angielskiego, francuskiego), których znajomość pozwoliła mu na wykorzystanie najnowszych światowych odkryć naukowych w dziedzinie biblistyki. Zarówno studia w Polsce, jak i za granicą, przyczyniły się niewątpliwie do pozyskania przez ks. Bartnickiego znakomitego warsztatu badawczego, który zaważył na całej jego pracy naukowej. Stał się pionierem w przeszczepianiu na grunt biblistyki polskiej najnowszych osiągnięć biblistyki światowej. W 1985 r. ks. prof. Bartnicki uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Uczeń Jezusa jako głosiciel Ewangelii. Tradycja i Redakcja Mt 9,35 –11,1* oraz dorobku naukowego. W dniu 30 maja 1994 r. uzyskał tytuł naukowy profesora nauk teologicznych na podstawie dorobku naukowego oraz książki: *Ewangelie synoptyczne. Geneza i interpretacja*. Książd prof. R. Bartnicki był stypendystą Instytutu Katolickiego w Paryżu oraz Deutscher Akademischer Austausch Dienst (pobyty na Uniwersytetach w Münster i Würzburgu), przebywał naukowo na Wydziale Teologii Katolickiej w Bonn oraz na Uniwersytecie Wiedeńskim. Ścisłe współpracował z prof. Jacobem Kremerem z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Wiedniu. Regularnie uczestniczył w Colloquia Biblica w Wiedniu (sympozja biblistów Austrii i krajów Europy Środkowej) oraz w kongresach międzynarodowego stowarzyszenia nowotestamentalistów Studiorum Novi Testamenti Societas.

Książd prof. R. Bartnicki przynależy także do znanych towarzystw naukowych, jak choćby prestiżowe Studiorum Novi Testamenti Societas (od 1992 r.), Stowarzyszenie Biblistów Polskich (od 2003 r. – od chwili jego założenia), Warszawskie Towarzystwo Teologiczne im. bł. ks. Romana Archutowskiego (od 2000 r.). Jest niezwykle aktywnym i twórczym biblistą, rozpoznawalnym w środowisku naukowym biblistów zarówno polskich, jak i europejskich. Kolejne elementy jego działalności potwierdzają tylko to twierdzenie.

OCENA DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

Dorobek naukowy ks. R. Bartnickiego pod względem ilościowym i jakościowym jest imponujący. Dorobek ten obejmuje: 15 książek własnych, 16 książek

redagowanych, 101 artykułów naukowych, 6 haseł w encyklopediach, 45 recenzji naukowych. Do tego należy dodać pozycje popularnonaukowe, 20 biogramów, wywiady, 27 przedmów i wstępów do książek, 76 wystąpień publicznych. Z tej suchej statystyki przebija się postać naukowca niezwykle aktywnego i twórczego.

W centrum zainteresowań badawczych ks. prof. R. Bartnickiego znajdują się przede wszystkim Ewangelie synoptyczne (trzy pierwsze Ewangelie kanoniczne: Mt, Mk i Łk). Ksiądz prof. Bartnicki należy do najlepszych znawców problematyki tych Ewangelii w Polsce. Na pewno, po śmierci ks. prof. Józefa Kudasiewicza, pełni rolę „prymusa” w tym zakresie. Należy jednak wymienić jego wielkie zasługi w pracach badawczych nad Jezusem historycznym.

W swojej pierwszej monografii *Uczeń Jezusa jako głosiciel Ewangelii. Tradycja i redakcja Mt 9,35 – 11,1* zastosował metodę krytyki tradycji i redakcji do badań nad Ewangeliami. W tamtych czasach był w Polsce pionierem w stosowaniu tych metod w badaniach nad tekstami biblijnymi. W przywołanej rozprawie ks. Bartnicki wyłożył swoje, oryginalne spojrzenie na rozwiązanie problemu synoptycznego. Opierając się na analizach Mt 9,35 – 11,1 doszedł do wniosku o istnieniu dwóch źródeł, z których jedno, tj. Q (tak jak to mamy w klasycznej teorii dwóch źródeł) było wykorzystywane przez Mateusza i Łukasza, natomiast drugie, tj. S, było znane i wykorzystywane przez wszystkich synoptyków (w klasycznej teorii Marek z takiego źródła w ogóle nie korzystał). Analizowana pozycja, jak i wiele artykułów naukowych, pozwala zaliczyć ks. prof. R. Bartnickiego do najlepszych znawców metody historyczno-krytycznej w Polsce.

Książka *Ewangelie synoptyczne: geneza i interpretacja* doczekała się czterech wydań w języku polskim (1993; 1996; 2003; 2012) oraz jednego w języku rosyjskim. Każde wydanie było uzupełniane o nowe rozdziały. Autor, odpowiadając na pytanie o genezę oraz przedstawiając problem interpretacji Ewangelii, prowadzi czytelnika od starożytności aż po czasy współczesne (dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z 1993 r. *Interpretacja Biblii w Kościele*). W mojej ocenie jest to jedno z najwybitniejszych w świecie syntetycznych przedstawień tego problemu. Ze stronic tego dzieła przebija żmudna, wprost „mnisia” praca autora. Wszystkie poglądy poddawane są przez niego naukowej krytyce. Trudno nie zgodzić się z opinią ks. prof. Kudasiewicza na temat tej rozprawy: „Książkę tę trzeba uznać za najlepszą książkę biblijną, jaka ukazała się w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu”. Nie ma w Polsce, a może i na świecie, naukowca, który mógłby poszczycić się tak ogromną wiedzą na temat historii Ewangelii synoptycznych, jak ks. prof. R. Bartnicki. Książka ta jeszcze przez długie lata będzie nieodzownym narzędziem warsztatu naukowego każdego biblisty zajmującego się Ewangeliami synoptycznymi.

Do znakomitych pozycji naukowych należą także dwie publikacje wydane w 2011 r.: *Ewangeliczne opisy Męki* oraz *Działalność publiczna Jezusa Chrystusa*, które są podręcznikami akademickimi. Z obydwu pozycji przebija znakomita wiedza, warsztat egzegetyczny i teologiczny autora, który jest połączony z umiejętnością jasnego, prostego przekazu. Ks. prof. Bartnicki jest nie tylko znakomitym biblistą, ale także dydaktykiem.

W 2014 r. ks. R. Bartnicki, wraz z Kingą Kłósek, opublikował książkę *Metody interpretacji Nowego Testamentu. Wprowadzenie*. Ksiądz Bartnicki opracował jej część poświęconą metodzie historyczno-krytycznej. Autor omawia bardzo wnikliwie etapy badań historyczno-krytycznych. W mojej ocenie, pozycja ta w niczym nie ustępuje najlepszym w świecie metodologiom Nowego Testamentu (np. T. Söding, W. Egger). Przejrzystość prezentowanego materiału, klarowność wyводу, ogromny zasób najbardziej aktualnych informacji na temat metod stosowanych w biblistyce, przechodzenie od historii kolejnych metod do praktycznego ich zastosowania, to tylko niektóre atuty tego opracowania.

Ostatnią książką ks. R. Bartnickiego jest *Dzieje głoszenia słowa Bożego. Jezus i najstarszy Kościół* (Kraków 2015). Autor podejmuje w niej niezwykle aktualny problem, a mianowicie ewangelizacji, patrzy jednak na nią jako historyk i biblista, zadając pytania: „Jak wyglądała najstarsza ewangelizacja? Co decydowało o jej skuteczności?”. Aby odpowiedzieć na te pytania ukazuje najpierw kontekst historyczny, w jakim odbywała się ewangelizacja, następnie przedstawia postać Jezusa – głosiciela Dobrej Nowiny, by w końcu zająć się ewangelizacją prowadzoną przez najstarszy Kościół. Cała rozprawa jest oparta na starożytnych źródłach. Autor w przejrzysty sposób przybliży czytelnikowi jej starożytne dzieje. Bez wątpienia monografia ta powinna stać się obowiązkową lekturą dla wszystkich badaczy zajmujących się pierwotnym chrześcijaństwem. Pozycja ta ma te same atuty merytoryczne, co prezentowane wyżej monografie.

Na szczególną uwagę zasługują również trzy tomy pozycji zatytułowanej *Biblia w liturgii dni powszednich*, t. 1–3 (Warszawa 1989–1991), które odzwierciedlają zainteresowanie ks. R. Bartnickiego wykorzystaniem tekstów biblijnych w praktyce homiletycznej. Książki te nie zawierają prostych komentarzy do czytań mszalnych. Każdy tekst biblijny autor osadza w kontekście literackim, historycznym i tematycznym. Podobne znaczenie ma również książka *Przesłanie Ewangelii* (Warszawa 1996). Do tej pory książki te są wykorzystywane przez wielu, zarówno kapłanów, jak i świeckich, do głębszego zrozumienia słowa Bożego. Dzięki tym pozycjom ks. prof. Bartnicki należy do najbardziej rozpoznawalnych popularyzatorów Biblii w Polsce.

Ksiądz R. Bartnicki publikował swoje artykuły naukowe w uznanych, recenzowanych periodykach naukowych, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Z wszystkich artykułów przebija obraz naukowca rzetelnego, ze znakomitym warsztatem badawczym, twórczego i krytycznego, który potrafi w sposób niezwykle klarowny i ciekawy prowadzić wywód naukowy. Artykuły te mogą służyć młodym adeptom biblistyki za wzór rzetelności naukowej oraz metodologii.

Oceniając dorobek naukowy, stwierdzam z całym przekonaniem, że każda wymieniona pozycja wzbogaca polską myśl biblijną nowymi i oryginalnymi wnioskami. Prace te odznaczają się przemyślaną strukturą, jasnym prowadzeniem myśli, znakomitymi analizami, umiejętnością syntez, wzorcowym wykorzystaniem całego wachlarza współczesnych metod egzegetycznych, krytyczną oceną poglądów innych egzegetów, znajomością najnowszej literatury przedmiotu, zarówno polskiej, jak i zagranicznej. Ksiądz prof. R. Bartnicki ma niezwykle cenną umiejętność – która nie jest domeną wszystkich biblistów – przechodzenia od egzegezy tekstów do ich teologii. Cały dorobek naukowy ks. R. Bartnickiego świadczy, że znajduje się on w kręgu najnowszych badań biblijnych na świecie.

OCENA DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ

Ksiądz prof. R. Bartnicki od 1975 r., nieprzerwanie, aż do dnia dzisiejszego, jest wykładowcą akademickim. Swoją działalność dydaktyczną rozpoczął w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. Jest związany z Papieskim Wydziałem Teologicznym, Collegium Ioanneum (dawną Sekcją Jana Chrzciciela) w Warszawie, z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (dawną Akademią Teologii Katolickiej). Wykładał także w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie (1984–1986), w Zaocznym Punkcie Konsultacyjnym Akademii Teologii Katolickiej w Katowicach (1977–1986). W swojej pracy dydaktycznej przechodził kolejne stopnie awansu akademickiego: w 1981 r. został mianowany adiunktem, w 1985 r. docentem, w 1991 r. profesorem nadzwyczajnym i w 1997 r. profesorem zwyczajnym.

Ksiądz R. Bartnicki jest doświadczonym dydaktykiem, o czym mogłem się przekonać zapoznając się z jego dorobkiem naukowym oraz słuchając niejednokrotnie jego wystąpień w czasie sympozjów ogólnopolskich. Ksiądz Bartnicki potrafi skomplikowane sprawy związane z różnymi kwestiami biblijnymi, m.in. z kwestią synoptyczną, uplastyczyć wykresami, diagramami, które umożliwiają odbiorcom lepsze zrozumienie problemu. Jasność przekazu, piękna polszczyzna,

ogrom wiedzy, nowatorskie opracowanie problematyki biblijnej chociażby we wspomnianych już podręcznikach akademickich czy metodologii, świadczą o wybitnych osiągnięciach ks. Bartnickiego na polu dydaktycznym.

Nie sposób pominąć zaangażowania ks. Bartnickiego w kształcenie nowych kadr naukowych. Książd prof. Bartnicki wypromował 58 prac magisterskich, był promotorem 11 doktoratów. Wszystkie te prace zostały bardzo wysoko ocenione przez recenzentów. Wielu z doktorów ks. Bartnickiego uzyskało już stopień doktora habilitowanego. Recenzował dorobek 2 kandydatów do stanowiska profesora zwyczajnego, 10 kandydatów do tytułu naukowego profesora, 14 w przewodach habilitacyjnych. Napisał 11 recenzji w przewodach doktorskich oraz 4 w przewodach nostryfikacji stopnia naukowego doktora.

Wielu biblistów może pozazdrościć ks. prof. Bartnickiemu tak licznego grona uczniów. Biblistyka bowiem należy do najtrudniejszych dziedzin naukowych, chociażby z racji konieczności znajomości języków starożytnych oraz nowożytnych. Fakt, że tak wiele osób wybrało ks. Bartnickiego na promotora swoich prac doktorskich, świadczy o Jego niezwyklej charyzmie jako biblisty, nauczyciela i człowieka.

OCENA DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNEJ

Zasługi ks. Bartnickiego w zakresie działalności organizacyjnej są ogromne. Wystarczy przejrzeć wykaz pełnionych przez niego funkcji. W latach 1987–1990 był prodziekanem Wydziału Teologicznego ATK, od 1990 do 1995 r. pełnił funkcję dziekana Wydziału Teologicznego ATK. Był to okres po upadku komunizmu w Polsce, wiele spraw związanych z kształceniem teologicznym w różnych diecezjach domagało się sformalizowania. Z jego inicjatywy były podpisywane umowy o współpracy ATK z Kolegiami Teologicznymi i Seminariami Duchownymi wielu diecezji w Polsce. W latach 1995–1996 był prorektorem ATK ds. dydaktycznych i studenckich, natomiast w latach 1996–1999 rektorem ATK. W tym czasie rozpoczyna intensywne starania o powołanie Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jego zaangażowanie, zarówno w Watykanie, jak i w Polsce, przynosi rezultaty. W dniu 3 września 1999 r. Sejm RP uchwalił ustawę o utworzeniu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, którą 30 września 1999 r. podpisał Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Aleksander Kwaśniewski. Książd prof. Bartnicki jest twórcą całego konceptu UKSW, który miał być uczelnią państwową o inspiracji chrześcijańskiej. Na tym uniwersytecie miały istnieć wydziały i sekcje kościelne, które oprócz nadzoru państwowego podlegałyby również nadzorowi władz kościelnych. Z inicjatywy ks. R. Bartnickiego i przy jego usilnym wsparciu

utworzone zostały w ATK trzy nowe kierunki studiów: prawo, filologia polska i historia sztuki. Nie sposób wyobrazić sobie przekształcenia ATK w UKSW bez udziału i zaangażowania ks. prof. Bartnickiego.

Dzięki intensywnym staraniom ks. rektora R. Bartnickiego została ukończona budowa budynku głównego w kampusie na Bielanach. W momencie zaistnienia UKSW mógł poszczycić się budynkiem o powierzchni 6162 m². Od 1 września 1999 do 31 sierpnia 2005 r. ks. Bartnicki był rektorem UKSW. Na jego barkach spoczął trud organizowania nowej uczelni (czuwanie nad wydawaniem aktów prawnych, regulaminów, prac komisji senackich). Swoimi działaniami przyczynił się do rozbudowy struktury uczelni (powołanie Wydziału Teologicznego w Radomiu; Wydziału Matematycznego; Centrum Bioetyki i Ekologii jako jednostki pozawydziałowej; przekształcenie Wydziału Matematyki w Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. Szkoła Nauk Ścisłych). Jego polityka kadrowa doprowadziła do uzyskania przez UKSW statusu uczelni autonomicznej, gdyż zatrudnił 64 profesorów z tytułem naukowym, a połowa podstawowych jednostek organizacyjnych (wydziałów) miała uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Kandydat nieustannie wspierał powstawanie nowych kierunków. Za jego urzędowania zostały powołane: socjologia, pedagogika, ochrona środowiska, administracja, informatyka i ekonometria. Swoimi działaniami doprowadził również do powstania Instytutu Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa przy Wydziale Teologicznym, Sekcji Teologii Kultury na Wydziale Teologicznym, Ośrodka Dokumentacji i Studiów na Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Nie do przecenienia są zasługi ks. prof. R. Bartnickiego w poszerzeniu bazy materialnej UKSW. Dzięki jego staraniom, UKSW pozyskało tereny powojkowe na Młocinach o powierzchni 2,81 ha, na których powstał drugi kampus UKSW.

Po ukończeniu kadencji rektorskiej ks. prof. Bartnicki, od 1 września 2005 do 31 sierpnia 2008 r. pełnił funkcję dziekana Wydziału Teologicznego UKSW.

Oceniając działalność organizacyjną ks. prof. R. Bartnickiego, należy stwierdzić, że jest to bardzo sprawny organizator, administrator, pomysłodawca i społecznik. Bez jego zmysłu organizacyjnego, sprawności administracyjnej, pomysowości nie doszłoby – a może doszłoby w znacznie późniejszym terminie – do przekształcenia ATK w UKSW, do budowy kampusu na Młocinach, do rozwoju uczelni, tworzenia nowych struktur organizacyjnych, kierunków studiów itp. Od samego początku ks. Bartnicki miał swoją wizję UKSW i konsekwentnie ją realizował. Do takiego prowadzenia uczelni jest na pewno potrzebna odwaga i umiejętność znajdowania sojuszników i współpracowników. Sukcesy UKSW świadczą tylko o słuszności obranej kiedyś przez ks. prof. R. Bartnickiego drogi.

WNIOSEK KOŃCOWY

Całokształt dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego ks. prof. Romana Bartnickiego świadczy, że mamy do czynienia z jednostką wybitną. Jego dorobek naukowy na światowym poziomie, oryginalność myśli, oryginalne propozycje rozwiązania problemów badawczych, chociażby wspomnieć problem synoptyczny, znakomita znajomość warsztatu egzegetycznego, umiejętność przekazu często skomplikowanych problemów egzegetycznych, świadczą o twórczym charakterze jego pracy naukowej. Do pracy naukowej należy dodać zdolności dydaktyczne, ukazujące się w znakomitych wykładach, promotorstwie prac magisterskich i doktorskich, merytorycznych recenzjach. Jego działalność organizacyjna, zaangażowanie w powstanie i rozwój Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego świadczą, że całą swoją pracę traktuje jako służbę dla dobra społeczności lokalnej, jaką jest uniwersytet. Wieloletnia praca społeczna, przy jednoczesnej naukowej pracy twórczej, świadczą o jego wybitnych zdolnościach i pracowitości. Należy na pewno do najbardziej rozpoznawalnych profesorów UKSW w świecie nauki.

Toruń, 22 lutego 2016 r.

Article submitted: 19.02.2018; accepted: 22.02.2018.

Ks. Dariusz Kotecki